

Fəzail İsmayıl Böyükkişi

Bütün Azərbaycan Ocaqları, Abbas Lisaninin hüquqlarının müdafiə komitəsinin müavini

(əvvəli ötən sayımızda)

Mustafa Kamal Paşanın milli istiqlal savaşına qalxması nəticəsində müstəqil türk dövləti yaradıldı. Müttəfiqlərin öz məqsədlərinə çatmamasının bir səbəbi də çar Rusiyasında inqilabın baş verması oldu. Nəticədə çar Rusiyasının 1917-ci ilin noyabrından qoşunlarını hakimiyyətə gələn bolşeviklər geri çağırdılar. Buna bənzər narazılıqlar İngiltərədə, Fransada, Avstriya, Macarıstanda və digər dövlətlərdə də baş verdi. Beləliklə həmin dövlətlərin bir neçəsində də imperiyalar dağıldığından böyük qarışıqlıqlar baş verdi və bu dövlətlər də demokratik dövlət quruculuğuna üstünlük verməyə başladılar. Birinci Dünya Müharibəsində Osmanlı Türklərinə qarşı ən aqressiv və könübulandıran mövqeni ermənilər tutmuşdular. O vaxtki erməni katalikosu çar ikinci Nikolaya yaltaqlanaraq belə deyirdi: "Biz sizin xəstə Osmanlı İmperiyası ilə müharibəyə başlayacağınız günü səbirsizliklə gözləyirik. Ümidvaram ki siz qalib gəldikdən sonra özünüzü Ermənistan Türkiyəsində çox rahat hiss edəcəksiniz. Türklərə qarşı bu müharibədə bütün 3 milyonluq Osmanlı erməniləri və bir milyonluq Qafqaz erməniləri on minlərlə döyüşçülərdən ibarət onlarla alaylar təşkil edib osmanlılarla amansız döyüşlərə başlayacaq. Dinc əhali yaşayan bütün kəndlərdəki, qəsəbələrdəki, şəhərlərdəki silahsız türkləri heç bir mərhəmət göstərmədən qırıp-çatıb, yandırıp, evini, mülkünü xarabazara çevirəcəyik. Çar generalları birinci dünya müharibəsi ərəfəsində həm erməniləri, həm də kürdləri silahlandırır, onları türklərlə döyüşməyə təhrik edirdilər. Bəzi ermənilərsə çar ordusu ilə birlikdə türklərlə döyüşmək üçün Osmanlı ərazisindən çıxıb Avstriya Macarıstanının ərazisindən keçərək Moskvaya gəlir, ordan Rus qoşunları ilə birlikdə Osmanlı ordusu ilə döyüşməyə can atırdılar. Belə ermənilər ayrı-ayrı ölkələrdə (İngiltərədə, Fransada, İtalyada və digərlərində) saxlandıqda onlar müttəfiqlərə deyirdilər: "İstəsəniz biz sizin də böyük müttəfiqiniz olarıq". Ermənilərin ikrah doğuran bu fikirlərinə ingilis hərbiçiləri istehza ilə deyirdilər: "Axı, siz heç dövlət olmadan bizim necə böyük müttəfiqimiz ola bilərsiniz?". Onların bu haqlı sualına xam xüyalara qapılan sərəmə ermənilər belə cavab verirdilər: "Tezliklə xəstə Osmanlı İmperiyası dağılacaq,

onun Qarsdan tutmuş Anadoluya qədər 5 bölgəsi və ona müənasib digər 3 bölgəsi biz ermənilərin dənizdən-dənizə "Böyük Ermənistan" dövlətinin əsas hissəsini təşkil edəcək. Biz bu bölgələrə sahib durduqdan sonra isə Güneyli, Quzeyli Azərbaycan ərazisini də Xəzər dənizi qarışıq götürərək öz "Böyük Ermənistan" dövlətimizi yaratmış olacağıq.

Ona görə də siz elə indidən erməniləri ən böyük müttəfiqlərinizdən biri hesab edə bilərsiniz". Onların bu sərəmələmələrini dinləyən ingilis hərbiçiləri və digər dövlət məmurları da onları birtəhər başlarından eyləyib yola salandan sonra başlarını bulayaraq arxalarınca belə deyirdilər: "Ay axmaqlar, ay sərəmələr onu da bilin ki, sizin murdar gövdəniz ingilis, rus, fransız və türk toplarının yemi ola-

"Azadlıq dünyanı əhatə edən bir fikirdir. Bir tək insan, bir tək əsir millət qaldıqca dünya heçqə azadlıq və əmniyyət üzə görə bilməz". 1918-ci ilin mayısındakı tarixi qərarları ilə azad millətlər dəstəsində yer alan Qafqasıya millətlərinin azad millətlərin müqəddəratları ilə bağlanmışdır. Rusiyadan ayrılmanın bir irtica, başqalarından ayrılmanın bir inqilab olduğu söyləyən sovet diktatoru Stalin ölmüşdür, amma onun ikiüzlü sistemi-stalinizm hələ qalmaqdadır. Bu sistem gün keçdikcə dünya heçqətləri ilə qarşılaşmaqda haqq ilə batıl, yalan ilə doğru üz üzə gəlməkdədir. Şübhəsizdir ki, bir gün heçqətlər parlayacaq, azadlıq əsasını, BM prinsipi və insan haqlarını tutan tərəf qalib gələcəkdir. Bu qalibiyyət qüvvəti qızıl istibdad zülmü altında inləyən əziz vətənimizdə 1918-ci ilin 28 mayısı kimi yenedən doğacaqdır. Buna qətiyyənlə şübhə etməyiniz.

Vətəndaşlar! Üçrəngli İstiqlal bayrağını döşlərinizdə gəzdiren buradakı vətən ayrırsınız bizlərdən,

orada hər türlü (formada) qorxu və təhdid altında qəlbləri istiqlal eşqi ilə çırpınan azadlıq ayrırsınız sizlərə candan salamlar göndərir. 28 mayıs istiqlal qurbanlarının əziz ruhları huzurunda hörmətlə eylir və hər iki tərəfi birləşdirən milli böyük həsrəti şairin deyişi ilə dilə gətirirəm:

Sən bizimsən, bizimsən, durduqca bədənimdə can,
Yaşa, yaşa, çox yaşa ey şanlı Azərbaycan!

Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin Azərbaycan İstiqlalının 35 illiyi ilə bağlı 1953-cü ildə Amerikanın səsi radisosunda Azərbaycana müraciəti.

Bu əsəri 1884-cü il yanvar ayının 31-də anadan olan Azərbaycan Milli Qurtuluşhərəkatının böyük ideoloqu Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin anadan olmasının 136-cı ildönümünə və Azərbaycan ərazisinin bütövlüyü Oğuz Türklərinin milli istiqlaliliyyəti uğrunda ye-

nilməz mübariz, hazırda 16 il həbs cəzasına və 2 il siyasi fəaliyyətlə məşğul olmaması üçün uzaq Yəzdə sürgün edilən 18 fevral 1967-ci ildə Ərdəbil şəhərində anadan olan Abbas Lisaninin anadan olmasının 54-cü ildönümünə həsr edirəm. Müqəddəs əməl və mətləb sahibi Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və Abbas Lisanı Oğuz Türklərinin qəlbində əbədi yaşayan tarixi şəxsiyyətlərdir. Məhəmməd Əmin Rəsulzadə vətən və millət uğrunda öz haqq mübarizəsini şərəflə başa vuraraq haqq dünyasına qovuşsa da Abbas Lisaninin vətən və millət uğrunda haqq mübarizəsi hələ qarşıdadır. İnşallah onun bu haqq mübarizəsi Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin milli dövlətçilik ideologiyasından və çoxşəxli elmi irsindən bəhrələnərək Azərbaycan ərazisinin bütövlüyü və Vahid Azərbaycan Demokratik Respublikasının dünyanın ən qüdrətli dövlətlərindən biri olması ilə nəticələnecek!!!

Müallif

Davamız Azərbaycan davasıdır!

caqdır. Axı VI-VII əsr sizə çöhrək verib, sizi insan kimi dolandıran, sizə bir vətəndaş kimi hər bir hüquq verən türklərin nə günahı var ki, siz onlara xəyanət edirsiniz. Doğrudan da siz ermənilər çox xain, çox xəbis, çox paxıl, çox rəzil, çox alçaq millətsiniz".

Əmin bəyin 1918-1920-ci illərdə Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin qurulmasında fəaliyyətini hamımız gözəl bilirik. Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyəti XI Qırmızı rus bolşevik ordusu tərəfindən devriləndən sonra Əmin bəy Lahıc kəndindən gələrək yolda bolşeviklər tərəfindən tutularaq Bayıl həbsxanasına salındı. Əmin bəyin Bayıl həbsxanasına salındığını Vladıqafqazda olan Stalin eşidərək dəfələrlə onu ölümdən xilas edən, həbsxanadan qaçıran, evlərində qonaq sax-

Ermənilərin ikrah doğuran bu fikirlərinə ingilis hərbiçiləri istehza ilə deyirdilər: "Axı, siz heç dövlət olmadan bizim necə böyük müttəfiqimiz ola bilərsiniz?". Onların bu haqlı sualına xam xüyalara qapılan sərəmə ermənilər belə cavab verirdilər: "Tezliklə xəstə Osmanlı İmperiyası dağılacaq, onun Qarsdan tutmuş Anadoluya qədər 5 bölgəsi və ona müənasib digər 3 bölgəsi biz ermənilərin dənizdən-dənizə "Böyük Ermənistan" dövlətinin əsas hissəsini təşkil edəcək. Biz bu bölgələrə sahib durduqdan sonra isə Güneyli, Quzeyli Azərbaycan ərazisini də Xəzər dənizi qarışıq götürərək öz "Böyük Ermənistan" dövlətimizi yaratmış olacağıq

layan Əmin bəyi həbsxanadan çıxarmaq məqsədilə Bakıya gəldi. O, həbsxanaya gedərək Əmin bəylə görüşdü, onu əmisi oğlu Məhəmmədəlini və Əmin bəyin böyük məsləkdaşlarından olan Abbasqulu Kazımzadəni həbsxanadan azad etdirərək Əmin bəyə belə dedi: "Sən həbsxanada çürüyəsi birisi deyilsən". Həbsxanadan çıxan Əmin bəy Stalinlə birlikdə evlərinə getdi. Bu vaxt onun kiçik oğlu dünyaya gəlmişdi. Valideynləri bu körpənin adını

Əliheydər qoymuşdular. Əliheydər adı ilə razılaşmayan Əmin bəy kiçik oğlunun adını dəyişərək Azər qoydu. Gecə Əmin bəygildə qonaq qalan Stalin Əmin bəyə bunları bildirdi: "Mən Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin 3 günlük müşavirəsində iştirak etdikdən sonra belə başa düşdüm ki, buradakı kommunistlər tezliklə səni və məsləkdaşlarını güllələyəcəklər. Ona görə də sənə məsləhət görürəm ki, könlün istədiyin dostlardan

dərindən bələd olan Stalin Moskvada çox böyük vəzifələr təklif edir. Lakin Əmin bəy onun heç bir böyük vəzifəsində işləmək fikrində olmadığını ona bildirərək, yalnız Şərqi ölkələri insitutunda fars və rus dillərindən dərs deyir və "Millətlər həyatı" jurnalında yazılar çap etdirir və elmi tədqiqatla məşğul olur. Moskvada yaşadığı 1920-1922-ci illəri Əmin bəy belə qiymətləndirirdi: "Sovet dövlətində iki il mənfi həyat yaşadım".

(davamı var)